

ชื่อเรื่อง

เปิดจุดคนจัด จัดการปัญหาท้องวัยรุ่น

ชื่อเจ้าของผลงาน

นางปภาวี ไชยรักษ์ นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ

สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย

บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทย พบการคลอดในวัยรุ่นอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ข้อมูลจากสถิติสาธารณสุขพบว่า วัยรุ่นอายุต่ำกว่า ๒๐ ปีคลอดบุตรเพิ่มขึ้นจากประมาณ ๙๕,๐๐๐ คน ในปี พ.ศ.๒๕๔๖ เป็นประมาณ ๑๐๔,๓๐๐ คน ในปี ๒๕๕๘ ในจำนวนนี้เป็นารคลอดบุตรโดยวัยรุ่นที่มีอายุน้อย คือ อายุต่ำกว่า ๑๕ ปีประมาณปีละ ๓,๐๐๐ คน นอกจากนี้ วัยรุ่นอายุ ๑๐-๑๙ ปีที่คลอดบุตรซ้ำหรือคลอดเป็นครั้งที่สองขึ้นไปมีมากถึง ๑๒,๗๐๐ คน หรือเท่ากับร้อยละ ๑๒.๒ ของการคลอดในวัยรุ่น อายุ ๑๐-๑๙ ปีทั้งหมด ผลกระทบทางสุขภาพจากการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น เช่น การเสียชีวิตของมารดา การเสียชีวิตของทารก เด็กแรกเกิดน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ มีความเสี่ยงต่อการทำแท้งที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อชีวิต นอกจากนี้ ยังทำให้เสียโอกาสทางการศึกษา หน้าที่การงาน รวมทั้งรายได้ในอนาคต การขาดความพร้อมในการเลี้ยงดูบุตร ส่งผลให้เด็กจำนวนหนึ่งถูกทอดทิ้ง หรือเติบโตมาอย่างไม่มีคุณภาพ การจัดการปัญหาตั้งครรภ์ในวัยรุ่น จึงถือเป็นภารกิจหนึ่งที่สำคัญของสำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ และเป็นภารกิจสำคัญของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคม

การขับเคลื่อนการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นระดับท้องถิ่น ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นหรือในกลุ่มของผู้ที่ทำงานเรื่องตั้งครรภ์วัยรุ่นมาอย่างยาวนาน เนื่องจากในระดับท้องถิ่นมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สามารถจัดการปัญหาการตั้งครรภ์วัยรุ่นได้ดี สามารถเป็นแบบอย่างได้ จึงเป็นที่มาของการจัดการความรู้อย่างจริงจัง ตั้งแต่ปี ๒๕๕๗ เป็นต้นมา

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อถอดบทเรียนการดำเนินงานจากพื้นที่ที่มีการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นได้ดี
๒. เพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงานสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
๓. เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

วิธีดำเนินงาน

๑. ทบทวนข้อมูลสถานการณ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น
๒. ถอดบทเรียนการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๗ แห่ง คือ ๑) เทศบาลตำบลวังเหนือ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ๒) เทศบาลตำบลจุมจัง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ๓) องค์การบริหารส่วนตำบลโคกยาง อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดกระบี่ ๔) องค์การบริหารส่วนตำบล ท่าฉาง อำเภอ ท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ๕) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ๖) องค์การบริหารส่วนตำบลสระ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดพะเยา และ ๗) องค์การบริหารส่วนตำบลจำปาโมง

อำเภอบ้านฝื่อ จังหวัดอุดรธานี โดยใช้กระบวนการกลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ ในช่วงปลายปี ๒๕๕๗

๓. รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด พัฒนาเป็นแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไข ปัญหาการตั้งครมภ์ในวัยรุ่นสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฉบับที่ ๑ และจัดทำแผนการขับเคลื่อน การดำเนินงาน แล้วเสร็จในปี ๒๕๕๘

๔. ปี ๒๕๕๙ เปิดรับสมัครองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมและความสนใจ เข้าร่วมโครงการ ครั้งที่ ๑ โดยมีหนังสือชี้แจงโครงการ ส่งไปพร้อมจดหมายเชิญที่ประชาสัมพันธ์ผ่านสำนักงาน สาธารณสุขจังหวัด ศูนย์อนามัย และกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (มี อปท.สมัครเข้าร่วมโครงการ ๗๑๖ แห่ง จาก ๓๙ จังหวัด)

๕. ส่งคู่มือแนวทางการดำเนินงานให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการ รวมถึงเผยแพร่ในการประชุมวิชาการของสำนัก ทางเว็บไซต์ของสำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ และทางกลุ่มไลน์ "ท้องถิ่นเข้มแข็ง เข้าใจวัยรุ่น"

๖. ส่งแบบสอบถามความต้องการจำเป็นในการอบรมไปยัง อปท.ที่สมัครเข้าร่วมโครงการ เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการจัดทำหลักสูตรการอบรมเสริมศักยภาพ

๗. จัดอบรมเพื่อเสริมสร้างศักยภาพด้านการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครมภ์ ในวัยรุ่นให้กับบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน ๔ รุ่น (มีผู้เข้ารับการอบรมกว่า ๖๐๐ คนจาก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๑๙๑ แห่ง และมีผู้สนใจที่สมัครไม่ทันกว่า ๔๐๐ คน)

๘. ชี้ชวนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมในการบอกเล่าการดำเนินงานของ พื้นที่ส่งผลงานของตนเอง

๙. คัดเลือก อปท. เป็นแหล่งเรียนรู้ โดยพิจารณาจากการมีความพร้อมในการแบ่งปัน ประสบการณ์ มีสถานการณ์ มีกระบวนการทำงาน มีผลการดำเนินงาน ซึ่งในครั้งนี้เราได้มุ่งหวังเฉพาะ อปท. ที่ทำผลงานได้ดี แต่ต้องการ อปท.ที่เพิ่งเริ่มดำเนินการด้วย เพื่อให้ อปท.อื่นๆ มีกำลังใจและเห็นภาพ การดำเนินงานหลายด้าน

๑๐. จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับคัดเลือกให้เป็น แหล่งเรียนรู้ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครมภ์ในวัยรุ่นระดับท้องถิ่น ปี ๒๕๖๐ จำนวน ๔ แห่ง คือ ๑) องค์การบริหารส่วนตำบลเขาล้าน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ๒) องค์การบริหารส่วนตำบลตากตก จังหวัดตาก ๓) องค์การบริหารส่วนตำบลป่าแกบ่อหิน จังหวัดสตูล และ ๔) เทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น (มีผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กว่า ๗๐๐ คน จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๑๓๗ แห่ง)

๑๑. จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครมภ์ในวัยรุ่น ระดับชาติ ปี ๒๕๖๐ (มีผู้เข้าร่วมประชุมกว่า ๓๐๐ คน)

๑๒. แนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครมภ์ในวัยรุ่น สำหรับองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ฉบับที่ ๑ ได้รับการคัดเลือกเป็น product champion ของกรมอนามัยในปี ๒๕๖๐

ทำให้มีการประเมินผลการใช้คู่มือ ซึ่งผลการประเมิน พบว่า ร้อยละ ๙๖.๖ เห็นว่าคู่มือมีความเหมาะสมกับการดำเนินงานจริง ร้อยละ ๙๖.๙ จะแนะนำให้ผู้อื่นใช้คู่มือ

๑๓. ปี ๒๕๖๐ ปรับแนวทางการดำเนินงานสำหรับ อปท. ฉบับใหม่ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในวัยรุ่น พ.ศ. ๒๕๕๙ โดยเพิ่มเติมเรื่องเล่าจาก ๔ พื้นที่แหล่งเรียนรู้ และมีเนื้อหาเรื่อง บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการจัดการปัญหาการตั้งคอร์รัปชันในวัยรุ่น เครื่องมือในการวิเคราะห์ชุมชน และการจัดทำแผนงาน/โครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในวัยรุ่น เพื่อเป็นประโยชน์ต่อ อปท. ที่ไม่ได้เข้ารับการอบรมเสริมศักยภาพ

๑๔. ปี ๒๕๖๑ เปิดรับสมัคร อปท. เข้าร่วมโครงการรอบที่ ๒ เพื่อขยายภาคีเครือข่ายในการดำเนินงานให้กว้างขึ้น (มี อปท.สมัครเข้าร่วมโครงการเพิ่มเติม ๗๖๕ แห่งจาก ๒๕ จังหวัด)

๑๕. ส่งคู่มือแนวทางการดำเนินงาน ฉบับที่ ๒ ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการ รวมถึงเผยแพร่ในการประชุมวิชาการของสำนัก ทางเว็บไซต์ของสำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ และทางกลุ่มไลน์ "ท้องถิ่นเข้มแข็ง เข้าใจวัยรุ่น"

๑๖. คัดเลือก อปท. เป็นตัวแทนระดับจังหวัด โดยศูนย์อนามัยและสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเป็นผู้สรรหา

๑๗. ปี ๒๕๖๑ จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในวัยรุ่นระดับภาค จำนวน ๔ ครั้ง ให้อปท.ที่ได้รับคัดเลือกในแต่ละจังหวัดได้นำเสนอผลการดำเนินงานให้อปท. ที่สนใจได้รับฟัง

๑๘. คัดเลือกตัวแทน อปท. เป็นตัวแทนภาค ภาคละ ๑ แห่ง ซึ่งการคัดเลือกจะมีคะแนน ๒ ส่วน ส่วนที่ ๑ จากคณะกรรมการกลาง ส่วนที่ ๒ คะแนนจากผู้เข้าร่วมประชุมที่ได้มีการแบ่งเป็นกลุ่ม คะแนนจะถ่วงน้ำหนักตามกลุ่ม เป็นคะแนนแบบฉันทามติ

๑๙. จัดเวทีเตรียมความพร้อมให้กับ อปท. ที่เป็นตัวแทนในแต่ละภาค รวมถึง อปท.ที่เป็นตัวแทนระดับจังหวัด เพื่อให้เป็นการร่วมคิด ร่วมทำ เป็นบรรยากาศของการแบ่งปัน ไม่ใช่การแข่งขัน

๒๐. จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในวัยรุ่นระดับชาติ ปี ๒๕๖๑ เพื่อมอบรางวัลให้กับแหล่งเรียนรู้ระดับจังหวัด จำนวน ๔๖ แห่ง และ ระดับภาค ๔ แห่ง (มีผู้เข้าร่วมประชุมกว่า ๕๐๐ คน)

๒๑. จัดทำรายงานผลการขับเคลื่อนการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในวัยรุ่นระดับท้องถิ่น ปี ๒๕๕๗-๒๕๖๑

ผลการจัดการความรู้

การจัดการความรู้ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นระดับท้องถิ่น เป็นการจัดการความรู้ใน ๓ ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ ๑ การจัดการความรู้ที่นำไปสู่การพัฒนาเป็นแนวทางการดำเนินงานให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนที่ ๒ การจัดการความรู้จากประสบการณ์การทำงานของทีมงาน และส่วนที่ ๓ บทสรุปและข้อเสนอแนะ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ ๑ การจัดการความรู้ที่นำไปสู่การพัฒนาเป็นแนวทางการดำเนินงานให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งในโครงการนี้มีการพัฒนาคู่มือถึง ๓ เล่ม โดยแต่ละเล่มมีจุดแข็งแตกต่างกัน เล่มที่ ๑ มุ่งเน้นสร้างความเข้าใจขั้นตอนการจัดการปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น และเรื่องเล่าจาก best practice ใช้ถ้อยคำที่ง่าย มีรูปแบบน่าอ่าน เล่มที่ ๒ ปรับปรุงเพื่อให้มีเนื้อหาตามพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. ๒๕๕๙ ซึ่งมีการกำหนดบทบาทและอำนาจหน้าที่ของ อปท. ไว้ในมาตราที่ ๑๐ รวมถึงมีการใส่เนื้อหาความรู้ที่ใช้ในการอบรมศักยภาพ เพื่อให้ อปท. ที่ไม่ได้รับการอบรมสามารถเรียนรู้ได้เล่มสุดท้าย เป็นการรวบรวมการเรียนรู้ตลอดระยะเวลา ๕ ปี ที่มีการกลั่นกรองความรู้จากประสบการณ์การทำงานและผลจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มาทำเป็นสรุปรวบยอดให้ง่ายต่อการเข้าใจ

ผลจากการถอดบทเรียนทำให้ทราบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดการกับปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นได้ดีมีกระบวนการ ๗ ขั้นตอน คือ

๑. มีและใช้ข้อมูลในการวิเคราะห์ปัญหา

- ๑.๑ การจัดเก็บและรวบรวมข้อมูล
 - สถานการณ์ปัญหาเรื่องเพศของวัยรุ่นในชุมชนข้อมูลเหล่านี้ อาจเก็บรวบรวมได้หลายวิธี อาทิ
 - การรวบรวมข้อมูลสถิติจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 - สร้าง “ระบบการสำรวจ (Scan) ข้อมูลชุมชน” และการคืนข้อมูลเพื่อใช้วางแผนตัดสินใจ
 - ทำ “ข้อมูล” ให้เป็น “สารสนเทศ” สำหรับการริเริ่มและการตัดสินใจเชิงนโยบายร่วมกันระหว่างภาคีเครือข่าย
 - การพูดคุยสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งตัวเด็กและเยาวชนเอง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในประเด็นต่างๆ
 - การสำรวจข้อมูลเชิงกายภาพ เช่น แหล่งพักผ่อนหย่อนใจ รวมถึงแหล่งมั่วสุมของเด็กและเยาวชนภายในชุมชน
 - การจัดทำแบบสอบถามเพื่อกระจายไปตามหน่วยงานต่างๆ หรือจัดบุคลากรเพื่อสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเพื่อรวบรวมข้อมูลที่ต้องการ
 - บริบทของชุมชน
 - ทักษะจิตของผู้ใหญ่ในชุมชน

๑.๒ การวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา

๑.๓ การกำหนดเป้าหมายและยุทธศาสตร์การทำงานร่วมกัน

ประโยชน์ของการสำรวจและจัดเก็บข้อมูล คือ ๑) ทำให้ทราบสถานการณ์ปัญหาที่ชัดเจน และเห็นถึงประเด็นรวมทั้งโอกาส และข้อจำกัดในการทำงาน ๒) ข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหาวัยรุ่น จะช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องปรับเปลี่ยนมุมมองจากการกล่าวโทษวัยรุ่นว่าเป็นคนผิด เป็นเข้าใจว่าวัยรุ่นคือผู้ประสบปัญหา

๒. คินข้อมูลให้กับผู้บริหาร และชุมชน

แม้ว่าการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น จะมีกฎหมายเฉพาะคือพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. ๒๕๕๙ มียุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๙ ภายใต้กฎหมายฉบับดังกล่าว แต่กลไกขับเคลื่อนการดำเนินงานยังคงอยู่ที่ระดับท้องถิ่นเป็นสำคัญ ดังนั้น การทำให้ผู้นำ ซึ่งไม่ใช่เพียงผู้บริหารของหน่วยงาน แต่รวมถึงผู้นำชุมชน ผู้นำทางธรรมชาติ แกนนำเยาวชน ฯ เข้าใจและให้การสนับสนุนในการทำงาน จำเป็นจะต้องเตรียมการ ดังนี้

- นำเสนอข้อมูล-ข้อเท็จจริง อย่างรอบด้านและเพียงพอต่อการตัดสินใจ
- ชี้ให้เห็นถึงผลดีและผลเสียของการตัดสินใจ
- สร้างแรงบันดาลใจ โดยมุ่งเน้นถึงประโยชน์ของประชาชน ชุมชนเป็นสำคัญ
- นำเสนอร่างโครงการ / แผนงานที่จะดำเนินการหากได้รับการสนับสนุน
- คินข้อมูลให้ชุมชน เพื่อสร้างพลังชุมชน

๓. สร้างและรักษาภาคีเครือข่าย

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสำคัญ เนื่องจากปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อน ต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย การสร้างภาคีเครือข่ายที่มีเป้าหมายเดียวกัน มาร่วมคิด ร่วมทำและแบ่งปันทรัพยากร จึงจำเป็นอย่างยิ่งต่อการทำงาน

- หัวใจของการทำงานแบบ “ภาคีเครือข่าย” มีองค์ประกอบหลัก ๓ ประการ ได้แก่
 ๑. ความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นไปโดยความ “สมัครใจ”
 ๒. การทำงานร่วมกันของสมาชิกเครือข่าย ต้องมีลักษณะ “เท่าเทียม” กัน เป็นความสัมพันธ์ “แนวราบ” ที่ต่างจากการบังคับบัญชาใน “แนวตั้ง” ภายในองค์กร
 ๓. การเข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่าย ต้องไม่มีผลกระทบต่อความเป็นอิสระของบุคคลหรือภารกิจหลักขององค์กรที่สมาชิกเครือข่ายสังกัดอยู่
- การรักษาภาคีเครือข่าย
 - สร้างกระบวนการเพื่อทำให้เป็น “วาระของชุมชนท้องถิ่น”
 - การจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

- การรักษาสัมพันธภาพที่ีระหว่างสมาชิกเครือข่าย
- การจัดหาทรัพยากรสนับสนุนการทำงานของภาคีเครือข่าย
- การสนับสนุนและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- การสร้างคนรุ่นใหม่

๔. จัดทำแผนแบบมีส่วนร่วมและเป็นเจ้าของร่วมกัน ก่อนการทำแผนควรดำเนินการดังนี้

๑) จะต้องศึกษารายละเอียดของแผนชาติ/แผนยุทธศาสตร์ของกระทรวง/แผนกลยุทธ์ขององค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบทิศทางการดำเนินงาน ๒) คำนึงถึงภาระหน้าที่ของหน่วยงาน ซึ่งหน้าที่สำคัญขององค์กรปกครองท้องถิ่น คือ การสนับสนุนทรัพยากรการดำเนินงาน การแสวงหาความร่วมมือและการประสานงานกับภาคีเครือข่ายในชุมชน เพื่อชักชวนเข้ามาร่วมคิด ร่วมทำ ตามบทบาทหน้าที่และความเชี่ยวชาญหรือประสบการณ์ของแต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ๓) มีข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ ๔) ข้อมูลทรัพยากรที่ใช้เพื่อการดำเนินงาน ทั้งคน งบประมาณ สิ่งของ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้การทำงานประสบผล ๕) ข้อมูลด้านนโยบาย สังคมวัฒนธรรม และการเมือง ที่อาจส่งผลกระทบต่อการวางแผนและการดำเนินงาน เพื่อนำมาใช้ในการจัดทำแผนในการบริหารความเสี่ยงของโครงการ

๕. ระดมและแสวงหาทรัพยากรดำเนินงาน การทำงานภาคีสำคัญทั้งในและนอกพื้นที่ การระดมทรัพยากรการดำเนินงานจึงเป็นตัวช่วยให้สามารถดำเนินงานได้มีประสิทธิภาพเพราะภาคีเครือข่ายจะมีความสามารถที่แตกต่างกันสามารถหนุนเสริมกันได้

๖. ดำเนินการตามแผน โดยจัดทำแผนปฏิบัติการ เพื่อช่วยในการกำกับติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผน ทั้งแผนงานและงบประมาณ

๗. กำกับ ติดตาม ประเมินผล และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อนำสู่การพัฒนาต่อยอด การประเมินผลโครงการ ประกอบด้วยหลักสำคัญ ๔ ประการ ได้แก่ ๑) ประเมินผลกระบวนการทำงานตามแผนปฏิบัติการที่วางไว้ ๒) ประเมินผลการสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของภาคีเครือข่าย โดยพิจารณาจาก การมีผู้รับผิดชอบการดำเนินงานและทีมงานชัดเจน มีประเด็นการทำงาน มีการแบ่งภารกิจ ของภาคีเครือข่าย มีภาคีเครือข่ายมีการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ๓) ประเมินผลลัพธ์ตามตัวชี้วัด ๔) ประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นภายในชุมชนท้องถิ่น

พื้นที่ที่จัดการปัญหาการตั้งครรภ์วัยรุ่นได้ดี มีกิจกรรมหลักในการดำเนินงาน คือ ๑) การจัดการเรียนการสอนเพศวิถีศึกษา ๒) การพัฒนาทักษะชีวิต ๓) การปลูกฝังการมีจิตอาสา และการรู้คุณค่าของตนเอง ๔) การส่งเสริมการเข้าถึงบริการคุมกำเนิด และ ๕) การช่วยเหลือส่งต่อและการจัดบริการสวัสดิการสังคม ซึ่งกิจกรรมที่ อปท. มีความถนัดและดำเนินการได้ดีคือ กิจกรรมสร้างจิตอาสา

ปัจจัยความสำเร็จของการจัดการปัญหาท้องวัยรุ่นคือ ๑) ความเข้มแข็งของภาคีเครือข่าย/ชุมชน ๒) ผู้นำในชุมชนมีนโยบายที่ชัดเจน ให้ความร่วมมือในการจัดการปัญหา ๓) มีข้อมูลวัยรุ่นแบบรอบด้าน ทันสมัยและเพียงพอต่อการตัดสินใจ ๔) มีวัยรุ่นเข้าร่วมดำเนินงาน ทั้งคิดและทำ ๕) มีการบริหารจัดการที่ดี สามารถสร้างการมีส่วนร่วมและบูรณาการทรัพยากรการดำเนินงานได้ อปท. ไม่สามารถดำเนินงานได้โดยลำพัง แต่ต้องอาศัยพลังจากภาคีเครือข่ายที่มีบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน ซึ่งพอจะยกตัวอย่างโดยสังเขปได้ดังนี้

หน่วยงาน/องค์กรในภาคีเครือข่ายชุมชน	แนวทางในการดำเนินงาน
๑. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> - ร่วมวางแผนการดำเนินงานกับภาคีเครือข่ายในชุมชน - จัดทำแผนงาน/โครงการที่เน้นการมีส่วนร่วมของวัยรุ่นและชุมชน - รวบรวมข้อมูลสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่นอย่างรอบด้าน - สนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินงาน - จัดกิจกรรมสร้างสรรค์โดยเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้มีโอกาสร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ - สื่อสารสังคมเพื่อสร้างความรอบรู้ให้กับประชาชนในพื้นที่ - สร้างและขยายเครือข่ายการดำเนินงาน - กำกับ ติดตามและประเมินผล
๒. หน่วยงานด้านการศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - ร่วมวางแผนการดำเนินงานกับภาคีเครือข่ายในชุมชน - ร่วมแบ่งปันทรัพยากรในการทำงาน - จัดการเรียนรู้การสอนเรื่องเพศวิถีศึกษาให้เหมาะสมกับทุกวัย - พัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนเรื่องเพศวิถีศึกษาให้กับครูผู้สอน - ปรับทัศนคติในเรื่องการสอนเพศวิถีศึกษา เพื่อให้เปิดใจ ยอมรับ - จัดบริการให้คำปรึกษา และมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
๓. หน่วยงานด้านสาธารณสุข	<ul style="list-style-type: none"> - ร่วมวางแผนการดำเนินงานกับภาคีเครือข่ายในชุมชน - ร่วมแบ่งปันทรัพยากรในการทำงาน - จัดบริการสุขภาพที่เป็นมิตรเพื่อการปรึกษา ดูแล ช่วยเหลือส่งต่อ - จัดบริการเวชภัณฑ์ที่จำเป็นและเหมาะสมกับการคุมกำเนิดในวัยรุ่น ที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย - พัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรม ให้กับภาคีเครือข่ายได้นำไปใช้ในการสร้างความรอบรู้ให้กับประชาชน
๔. หน่วยงานด้านการจัดสวัสดิการสังคม	<ul style="list-style-type: none"> - ร่วมวางแผนการดำเนินงานกับภาคีเครือข่ายในชุมชน - ร่วมแบ่งปันทรัพยากรในการทำงาน

หน่วยงาน/องค์กรในภาคีเครือข่ายชุมชน	แนวทางในการดำเนินงาน
	<ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาระบบในการดูแล ช่วยเหลือให้วัยรุ่นได้รับการจัดสวัสดิการที่เหมาะสม ตรงกับความต้องการจำเป็น เช่น การจัดหาอาชีพ ช่องทางการทำงานเพื่อเพิ่มรายได้ สถานที่พักพิง ฯ
๕. ผู้นำชุมชน แกนนำจิตอาสา อาสาสมัคร สาธารณสุข	<ul style="list-style-type: none"> - ร่วมวางแผนการดำเนินงานกับภาคีเครือข่ายในชุมชน - ร่วมแบ่งปันทรัพยากรในการทำงาน - ให้ความร่วมมือ สนับสนุน ผลักดันการดำเนินงานร่วมกัน - เป็นที่ปรึกษา ช่วยเฝ้าระวังการเกิดพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น - ช่วยเหลือ ดูแล ส่งต่อตามความต้องการของวัยรุ่นและความเหมาะสม
๖. ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - ร่วมวางแผนการดำเนินงานกับภาคีเครือข่ายในชุมชน - ร่วมแบ่งปันทรัพยากรในการทำงาน - สำรวจ ศึกษาปัญหาในพื้นที่ - เฝ้าระวังการเกิดพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น - พัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว
๗. พ่อแม่ ผู้ปกครอง	<ul style="list-style-type: none"> - ร่วมวางแผนการดำเนินงานกับภาคีเครือข่ายในชุมชน - ร่วมแบ่งปันทรัพยากรในการทำงาน - เปิดใจ เข้าใจ ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับบุตรหลาน - ดูแล เฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงของบุตรหลานอย่างใกล้ชิด - เป็นที่ปรึกษา เป็นผู้ฟัง เป็นผู้ให้คำแนะนำกับบุตรหลาน และเมื่อประสบปัญหาก็เป็นหลักในการ ร่วมตัดสินใจแก้ไข้ปัญหา
๘. แกนนำเด็กและเยาวชน	<ul style="list-style-type: none"> - ร่วมวางแผนการดำเนินงานกับภาคีเครือข่ายในชุมชน - ร่วมแบ่งปันทรัพยากรในการทำงาน - พัฒนาศักยภาพตนเอง เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับวัยรุ่นในชุมชน - เพื่อนช่วยเพื่อน - ระดมทรัพยากรในการดำเนินงาน - สร้างความรู้ให้กับสังคม - ขยายผลเครือข่าย
๙. องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO)	<ul style="list-style-type: none"> - ร่วมวางแผนการดำเนินงานกับภาคีเครือข่ายในชุมชน - ร่วมแบ่งปันทรัพยากรในการทำงาน - ร่วมพัฒนาองค์ความรู้ และศักยภาพของคนในเครือข่ายชุมชน

กิจกรรมสำคัญที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรดำเนินการ

๑. จัดทำข้อมูลวัยรุ่นและการตั้งครรภในวัยรุ่นของพื้นที่
๒. บรรจุแผนงาน/โครงการในข้อบัญญัติ ๓ ปี
๓. สร้างและประสานภาคีเครือข่ายทั้งในและนอกหน่วยงาน

๔. สร้างเครือข่ายเยาวชนและพัฒนาศักยภาพที่ต่อเนื่อง
๕. ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพคนทำงาน และมีชุมชนต้นแบบเพื่อการเรียนรู้
๖. เสริมความรู้ ความเข้าใจเพศวิถีศึกษา ทักษะชีวิต การเข้าถึงบริการอนามัย

การเจริญพันธุ์ และการเข้าถึงระบบช่วยเหลือ ส่งต่อให้กับวัยรุ่น ครอบครัว และชุมชน ผลจากการถอดบทเรียนเป็นแนวทางการดำเนินงาน เป็นเพียงจุดเริ่มต้นของการตอบคำถาม How to? ให้กับ อปท. เท่านั้น การจะทำให้ อปท. มีศักยภาพในการดำเนินงานจำเป็นจะต้องมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถนำไปต่อยอดในพื้นที่ของตนเองได้

ส่วนที่ ๒ การจัดการความรู้จากประสบการณ์การทำงานของทีมงาน

๑. ทำความรู้จักกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สิ่งแรกของการเรียนรู้คือ ทำความรู้จักกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมี ๕ ประเภท คือ ๑) กรุงเทพมหานคร ๒) เมืองพัทยา ๓) เทศบาล (แยกเป็นเทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล) ๔) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ๕) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งแต่ละประเภทมีความแตกต่างในรายละเอียด ทั้งโครงสร้างบุคลากร งบประมาณ จำนวนประชาชนที่ดูแล ความเป็นเมือง นโยบายผู้บริหาร ทำให้ อปท. แต่ละแห่งมีข้อจำกัดแตกต่างกัน มีความเข้าใจต่องานสาธารณสุขไม่เท่ากัน และบางแห่งไม่มีนโยบายเกี่ยวกับการตั้งครรภั้วรุ่น เมื่อจะเริ่มดำเนินการสิ่งใดจะต้องคำนึงถึงข้อจำกัดต่างๆ ที่มีด้วย และนี่เป็นเหตุผลที่ทีมงานให้ อปท. สมัครเข้าร่วมโครงการ ตามความพร้อมและความสมัครใจ เพื่อให้ได้ อปท. นำร่องที่พร้อมจะเรียนรู้ก่อน เนื่องจากงบประมาณในการดำเนินงานมีข้อจำกัด เราไม่สามารถดำเนินการพร้อมกันทั่วประเทศ ซึ่งมี อปท. อยู่กว่า ๗,๘๐๐ แห่งได้

๒. การได้มาและถอดบทเรียนกับ อปท. ที่เป็น Best practice

วิธีที่เลือกใช้ในการแสวงหา best practice คือ การหารือกับภาคีเครือข่ายที่มีการดำเนินงานร่วมกับ อปท. มาก่อน เพราะจะได้ข้อมูลเชิงลึก ข้อมูลสำหรับการประสานงาน รวมถึงเทคนิคในการลงพื้นที่

การลงพื้นที่เพื่อไปถอดบทเรียน กิจกรรมแรกที่ดำเนินการคือ การวางรูปแบบและวิธีการถอดบทเรียนให้เหมาะสมกับพื้นที่ ข้อมูลสถานการณ์การตั้งครรภั้วรุ่นในประเทศ และของพื้นที่ (ถ้ามี) ข้อคำถามสำหรับการเก็บข้อมูล แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้ทีมงาน เตรียมอุปกรณ์ที่พร้อมใช้งานให้เพียงพอ และเรียนเชิญผู้บริหารของสำนักฯ ร่วมไปกับทีมงานด้วย เพื่อเป็นการให้เกียรติกับผู้บริหารและทีมงานในพื้นที่

๓. ความชัดเจน ช่วยปรับแนวคิดและเปิดใจคนทำงานได้

การปรับแนวคิดกับ อปท. สิ่งที่ต้องเตรียมการคือ ข้อมูลสถานการณ์อย่างรอบด้านที่จะให้ อปท. เข้าใจถึงปัญหาการตั้งครรภั้วรุ่น สาเหตุของปัญหา ผลกระทบต่อชุมชน ความจำเป็นที่อยากให้อปท. เข้ามามีบทบาทหลักในการทำงาน และประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นเมื่อร่วมกันดำเนินงาน

การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน เป็นวิธีการที่ทำให้ภาคีเครือข่ายพุ่งเป้าไปที่ปลายทาง มองข้ามข้อจำกัดบางอย่างที่มี เช่น งบประมาณ **การเปิดใจคุยกัน** เป็นสิ่งจำเป็น จะต้องเคลียร์ให้ชัดเจนเรื่อง วัตถุประสงค์ของโครงการ กระบวนการ งบประมาณที่มี เหตุที่ต้องเคลียร์เรื่องงบประมาณ เพราะการ ขับเคลื่อนโครงการมีงบประมาณที่จำกัด ไม่สามารถสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมกิจกรรมได้ทั้งหมด หาก จะช่วยกันให้โครงการนี้ประสบความสำเร็จ สามารถรองรับ อปท.ได้ จะต้องมีการร่วมจ่าย ดังนั้น ตลอด ระยะเวลา ๕ ปีที่ทำงานร่วมกัน อปท.ทุกแห่งที่เข้าร่วมกิจกรรมกับกรมอนามัยจะร่วมจ่ายค่าเดินทางและ เบี้ยเลี้ยงในการประชุม

กิจกรรมต่างๆที่จัด จะมีช่องทางในการให้ข้อคิดเห็น เช่น ก่อนการอบรมจะมีแบบสำรวจ ความต้องการจำเป็นในการอบรมก่อน ทำให้หลักสูตรที่จัดขึ้นตรงกับความต้องการของผู้เข้าอบรม มี ตารางเวลาการอบรมที่ยืดหยุ่นสามารถเลือกเข้ารับการอบรมได้ตามความสะดวก จึงมีคนสนใจสมัครอบรม จำนวนมาก เกินกว่าที่จะสามารถรองรับได้ในทุกรอบที่เปิด

๔. การรักษาภาคีเครือข่าย และการเสริมแรงใจ

เครือข่ายจะคงอยู่เมื่อมีกิจกรรมต่อเนื่อง มีการสื่อสารระหว่างสมาชิก มีการเสริมแรง ให้กับคนทำงาน การให้เกียรติบัตรและโล่เป็นเพียงปลายทาง แต่ต้นทางคือ การทำให้คนทำงานได้มีโอกาส บอกเล่าสิ่งที่ได้ทำมา ได้แลกเปลี่ยนการทำงานกับคนอื่น ๆ โดยใช้หลักของการแบ่งปันความรู้มากกว่าการ แข่งขันเพื่อให้รางวัล กระบวนการที่ผ่านมาแหล่งเรียนรู้ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น จะมาจาก อปท. ที่มีจิตอาสา อยากเล่าประสบการณ์การทำงาน แหล่งเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องดีที่สุดในวัยรุ่น ได้ที่ยกมือขึ้นแล้วเล่าได้ว่าทำงานอย่างไร มีผลอย่างไร การแข่งขันของเราไม่เน้นการให้คะแนน แต่เน้นที่ผู้ฟัง ให้การยอมรับตรงกันว่า ผู้เล่า (อปท.) นั้น เหมาะสมจะเป็นตัวแทนไปเล่าในเวทีระดับชาติ ผลการตัดสินใจจะมี ทั้งของกรรมการและฉันทามติจากผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด ทำให้ไม่มีเหตุการณ์ค้านสายตา หรือขัดกับ ความรู้สึกของผู้ฟัง และเมื่อได้ตัวแทนภาคแล้ว ก็มีกระบวนการให้ตัวแทนทุกระดับมาร่วมเตรียมการนำเสนอ ด้วยกัน เพื่อเชื่อมสัมพันธ์และเป็นทีมเดียวกัน

๕. ภาคีเครือข่ายทำให้ก้าวข้ามอุปสรรคด้านกำลังคน และงบประมาณได้

ในปีที่ได้รับมอบหมายให้ขับเคลื่อนการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ ในวัยรุ่นระดับท้องถิ่น ดิฉันอยู่ในตำแหน่ง นักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ มีทีมงานเริ่มแรก ๑ คนเป็น พนักงานราชการ และมีโครงการในความรับผิดชอบอีก ๒ โครงการ คือ โครงการพัฒนานโยบายและ ยุทธศาสตร์การพัฒนามัธยมศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ และโครงการพัฒนายุทธศาสตร์การป้องกัน และแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น การทำงานภายใต้ข้อจำกัดด้านกำลังคน ไม่มีอำนาจในการสั่งการ และ ความท้าทายของงานที่ได้รับผิดชอบทั้งหมด ทำให้สิ่งแรกที่ดำเนินการคือ **วางแผนการทำงาน** ของตนเอง และ **จัดทำ timeline** ของโครงการที่ได้รับทั้งหมด เพื่อเรียงลำดับการทำงานก่อนหลัง การวางแผนเรื่องกำลังคน ซึ่งแน่นอนว่ากำลังคนที่ช่วยเติมเวลาได้มีแค่ ๒ คน และได้เพิ่มอีก ๑ คนในปีต่อมา ไม่เพียงพอกับการทำงาน ระดับชาติ ๓ งาน การ**แสวงหาทีมงานทั้งจากภายในและภายนอก**สำนักงานเพื่อช่วยในกิจกรรมต่างๆ จึงเริ่มต้น ขึ้น โดยขอความร่วมมือจากกลุ่มงานต่างๆ ในสำนักงานก่อน ทั้งทีมนักวิชาการและทีมอำนวยการ แล้วหาภาคี

เครือข่ายภายนอกสำนักมาร่วมทีม ซึ่งเราได้ทีมจากมูลนิธิสร้างเสริมความเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง (สคส) เข้ามาเป็นทีมงานเดียวกันในลักษณะของการเป็น partnership ทั้งร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมจ่าย ได้รับความกรุณาจากอาจารย์คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นที่ปรึกษาด้านวิชาการ และเป็นวิทยากรการอบรม สำหรับการเตรียมการต่าง ๆ ทีมหลักที่มีกัน ๓ คนจะช่วยกันตามความถนัดของแต่ละคน

การทำงานกับเครือข่ายทำให้ปัญหาเรื่องกำลังคนหมดไป พลังของภาคีเครือข่ายเห็นเด่นชัดมากในการจัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระดับชาติในปี ๒๕๖๑ กรมอนามัยได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก สสส. ทั้งในส่วนค่าใช้จ่ายการประชุม และการจ้างผู้ประสานงานเพื่อช่วยเหลือในการประชุม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สนับสนุนนักศึกษาฝึกงานให้ร่วมเรียนรู้งาน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสงขลา ช่างภาพมาช่วยตลอดการประชุม สภาเด็กและเยาวชนมาช่วยในการจัดเตรียมสถานที่ อปท.ช่วยกันนำเสนอผลงานให้ผู้บริหารรับฟัง และกลุ่มงานต่าง ๆ ในสำนักช่วยกันตลอดการประชุม สิ่งนี้แสดงให้เห็นถึงพลังเครือข่าย ที่ทำให้รู้ว่า ไม่ว่าจะปัญหาเรื่องคน เรื่องเงิน สามารถแก้ได้ถ้ามีสัมพันธภาพที่ดีและมีความจริงใจกับเครือข่าย

๖. Line ทำอะไรได้มากกว่าคิด

เมื่อจำนวนภาคีเครือข่ายเพิ่มมากขึ้น การติดต่อประสานงาน การประชาสัมพันธ์ ทำได้ยากขึ้น ใช้เวลามากขึ้น ใช้กระดาษมากขึ้น ทีมงานนำแอปพลิเคชันไลน์เข้ามาช่วยในการจัดการ เปิดกลุ่มไลน์ชื่อว่า “ห้องถิ่นเข้มแข็ง เข้าใจวัยรุ่น” เพื่อ แจ้งข่าวการประชุม รับสมัครเข้าร่วมประชุม ตอบรับเข้าร่วมประชุม ยกเลิกไม่มาประชุม ส่งเอกสารประกอบการประชุม รวมถึงให้สมาชิกแลกเปลี่ยนข้อมูลการทำงาน กลุ่มไลน์นี้มีข้อตกลงว่า จดส่งสวัสดีวันจันทร์-อาทิตย์ จดหมายลูกโซ่ เรื่องราวที่ไม่เกี่ยวข้องกับงาน เพื่อป้องกันเหตุ Drama ที่อาจเกิดขึ้น และลดปริมาณข้อมูลที่ไม่จำเป็น แต่ถึงแม้จะมีข้อตกลงก็พบว่า ยังมีการละเลยบ่อยครั้ง และในบางครั้งส่งผลให้สมาชิกออกจากกลุ่มเป็นจำนวนมาก วิธีการจัดการปัญหานี้คือ “ใช้ความสงบ ความเคลื่อนไหว” นิ่งๆ ปล่อยไปสักพัก หากจังหวะโพสต์เรื่องอื่น แล้วทำใจให้นิ่งกับเรื่องราว Drama เพราะถึงอย่างไรไลน์ก็เป็นเครื่องมือที่เหมาะสมกับการทำงานระหว่างภาคีเครือข่าย เพราะนอกจากสื่อสารได้เร็ว ยังช่วยลดเวลา ลดค่าโทรศัพท์ และลดการใช้กระดาษ

๗. หัวใจของการทำงานเป็นทีม

การทำงานเป็นทีม ไม่จำเป็นต้องเป็นทีมที่มีความถนัดเหมือนกัน เก่งเหมือนกัน แต่เป็นการทำงานบนความแตกต่างแต่เติมเต็ม การทำงานร่วมกันต้องฟังกันให้มาก ให้คุณค่ากับทุกคน กล่าวคำขอบคุณให้มาก เอาใจเขามาใส่ใจเรา ต้องการให้เขาปฏิบัติกับเราอย่างไรต้องให้ก่อน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเสียสละ เพราะการทำงานเป็นทีมหากประสบความสำเร็จ ก็เป็นความสำเร็จของทีม ไม่สำเร็จก็เป็นผลทั้งทีม ความเหนื่อยยิ่งมากเท่าไร ความสุขจากความสำเร็จจะมากเท่านั้น เมื่อมีโอกาสจึงควรทำงานให้เต็มที่ที่สุด

๘. โอกาสและความใส่ใจของผู้บริหาร มีผลต่อทีมงาน

งานนี้จะสำเร็จไม่ได้เลยหากผู้บริหารไม่ได้มอบโอกาสในการเป็นผู้รับผิดชอบโครงการงานที่มีความท้าทายทำให้เรียนรู้ตลอดเวลา เป็นการพัฒนาตนเองแบบก้าวกระโดด ซึ่งความภาคภูมิใจเกิดขึ้นกับทีมงานทุกคนที่มีส่วนร่วม เมื่อผู้บริหารระดับสูงของกรมอนามัย ร่วมลงพื้นที่ไปพร้อมกับทีมงาน นอกจากจะทำให้ทีมงานมีกำลังใจยังทำให้พื้นที่เกิดการตื่นตัวในการต้อนรับ

ส่วนที่ ๓ บทสรุปสาระสำคัญและข้อเสนอแนะ

จุดคานงัด การจัดการปัญหาท้องวัยรุ่น คือ การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทหลักในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น อปท.เป็นจุดคานงัดสำคัญเพราะ อปท.มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด เข้าถึงประชาชนได้ง่ายที่สุด มีทรัพยากรในการทำงาน และมีบทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานให้กับ อปท. เป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้ อปท.มีความเข้าใจ มีกรอบการดำเนินงาน แต่อย่างไรก็ตาม แนวทางไม่ใช่คำตอบสุดท้าย แต่คำตอบสุดท้ายอยู่ที่การขับเคลื่อน การดำเนินงานในลักษณะภาคีเครือข่าย เนื่องจากการทำงานในพื้นที่ อปท. ไม่สามารถทำงานโดยลำพังได้ แต่ต้องอาศัยแม่น้ำ ๕ สายในการทำงานร่วมกัน ได้แก่ อปท. โรงเรียน รพ.สต. สภાเด็กและเยาวชนระดับตำบล วัด/ศูนย์พัฒนาครอบครัว และนอกจากเครือข่ายในระดับพื้นที่แล้ว อปท. ยังต้องทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายระดับอำเภอ ได้แก่ คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ ภาคีเครือข่ายระดับจังหวัด คือ อนุกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์วัยรุ่นระดับจังหวัดและกรุงเทพมหานคร และนอกจากนี้ ยังจำเป็นต้องได้รับทราบทิศทางทางการดำเนินงานจากกลไกระดับประเทศ คือ คณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์วัยรุ่นอีกด้วย ซึ่งนอกจากแนวทางที่กรมอนามัยได้จัดทำขึ้น จำเป็นต้องเร่งให้กระทรวงมหาดไทยออกกฎกระทรวง หรือแนวปฏิบัติในการดำเนินงานที่ชัดเจนไปยังพื้นที่

แม้ว่าการทำงานโครงการจะประสบความสำเร็จอย่างดี มีภาคีเครือข่าย ๑,๔๘๑ แห่ง มีแหล่งเรียนรู้เกือบครบทุกจังหวัดและมีเพิ่มขึ้นทุกปี มีคู่มือที่ได้รับรางวัล product champion มีคู่มือที่พัฒนาต่อยอดให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง อีก ๒ เล่ม มีภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็งเป็นกัลยาณมิตรมากมาย มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่อเนื่องทุกปี แต่ความแน่นอนคือความไม่แน่นอน เกิดการเปลี่ยนแปลงทุกวัน ทั้งจากการย้ายที่ทำงาน การเปลี่ยนผู้รับผิดชอบ เทคโนโลยีเปลี่ยน ความต้องการของคนเปลี่ยนไป ปัญหาซับซ้อนขึ้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นความท้าทายในการดำเนินงาน ดังนั้น การเรียนรู้จะหยุดนิ่งไม่ได้ สิ่งที่ต้องดำเนินการต่อคือการสร้างระบบพี่เลี้ยงที่เข้มแข็ง การพัฒนาสื่อเพื่อช่วยให้การทำงานของ อปท.ง่ายขึ้น และการพัฒนาเพจที่ตรงใจกับวัยรุ่น มีระบบถามตอบอัตโนมัติที่เที่ยงตรงสามารถรักษาความเป็นส่วนตัวมาใช้ เพื่อตอบโจทย์การทำงานในศตวรรษที่ ๒๑ ต่อไป